

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Hoogspanningsstation omgeving Sloegebied

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

14 maart 2023 / projectnummer: 3700

1 Advies voor de inhoud van het MER

TenneT TSO B.V. wil een 380kV–hoogspanningsstation in de omgeving van het Sloegebied bij Vlissingen bouwen. De installatie is nodig om toekomstige duurzame initiatieven¹ aan te kunnen sluiten op het elektriciteitsnet. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Ministers voor Klimaat en Energie en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening hebben de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Wat staat in de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)?²

De NRD beschrijft een onderzoeksopzet voor het MER voor het hoogspanningsstation. Naast de bouw van het hoogspanningsstation zelf behoren ook tot het project:

- de ondergrondse aansluiting op het converterstation³ waar de energie van het windproject Net op zee Nederwiek 1 aan land komt;
- de bovengrondse aansluiting op het nieuwe 380kV kabeltracé van Borssele naar Rilland.

De NRD beschrijft het gehele planproces, inclusief de planning en de manier waarop de inspraak is georganiseerd. Eerst is een zoekgebied in het Sloegebied aangewezen. Daarbinnen zijn een aantal mogelijke locaties voor het hoogspanningsstation en de tracés voor aan- en afvoer van stroom aangewezen (opties). Deze zijn geanalyseerd en beoordeeld op een aantal criteria binnen de thema's techniek, milieu en omgeving. Op basis daarvan zijn vier locatiealternatieven overgebleven.

In het MER zullen volgens de NRD de vier locatiealternatieven uitgewerkt worden en de milieueffecten ervan in beeld gebracht. TenneT zal een integrale Effectenanalyse (IEA) uitvoeren, waarin ze ook naar andere onderwerpen zoals kosten kijkt. Dit resulteert in een voorkeursalternatief (VKA). Met varianten wordt het voorkeursalternatief geoptimaliseerd. Hiervoor zullen in het MER-varianten uitgewerkt worden om het ontwerp te optimaliseren.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie waardeert de gedegen en zorgvuldige aanpak van het project en de kwaliteit van de NRD. Het geeft een goed beeld hoe het hoogspanningsstation past in de vele ontwikkelingen en projecten rondom de energietransitie in dit gebied. De NRD bevat een uitgebreid beoordelingskader en vormt een goede basis voor het op te stellen MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het adequaat meewegen van het milieubelang in het besluit over het hoogspanningsstation het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten.

---

¹ Aansluiting windpark 'Net op zee Nederwiek 1', waterstofproductie, verduurzaming van de industrie.

² Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau 380kV–hoogspanningsstation omgeving Sloegebied, Pondera en Arcadis, 12 december 2022.

³ Hier wordt de gelijkstroom afkomstig van de windturbines op zee omgezet in 380 kV wisselstroom.

Navolgbare en transparante informatie over proces en inhoud. Om het hoogspanningsstation te realiseren, worden op verschillende momenten in het proces keuzes gemaakt, eerst voor een definitieve locatie en later voor de inrichting van die locatie. Geef aan wanneer en hoe welke keuzes zijn of worden gemaakt.

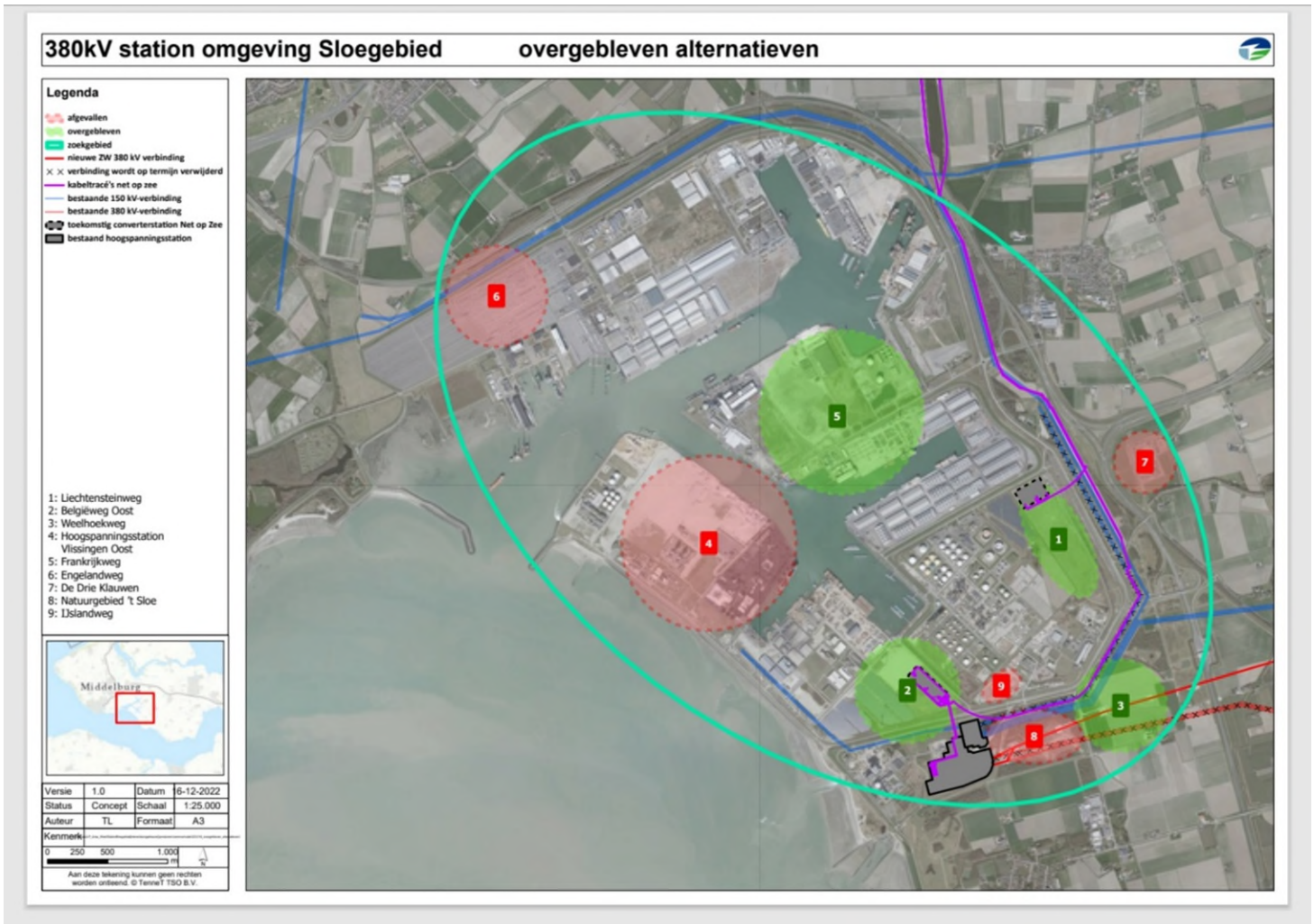
Een beschrijving van het doel van het project. Onderbouw de benodigde capaciteit van het hoogspanningsstation. Geef ook een schets van mogelijke toekomstige ontwikkelingen in dit gebied vanwege de energietransitie, wanneer dat mogelijk gevolgen heeft voor het doel en de capaciteit van het hoogspanningsstation.

Berekeningen van de stikstofdepositie. Voer voor het bepalen van de juridische haalbaarheid van het project voor alle mogelijke locaties berekeningen uit voor de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden. Doe dit voor zowel de bouwfase als de fase waarin het hoogspanningsstation in gebruik is.

Een uitwerking van de milieu-onderwerpen die belangrijk zijn voor de locatiekeuze. De belangrijkste milieueffecten die per locatie kunnen verschillen zijn landschap, natuur, gezondheid en externe veiligheid. Geef bij het locatiebesluit aan hoe deze onderwerpen een rol hebben gespeeld.

Een uitwerking van inpassingsvarianten en maatregelen voor de voorkeurslocatie om milieueffecten te verminderen. Beschrijf de inrichting van de voorkeurslocatie in detail en breng de milieueffecten in beeld. Werk maatregelen uit om het terrein zo goed mogelijk in te richten vanuit milieuoogpunt.

De beschrijving van de milieueffecten in de fase van de locatiekeuze vraagt om een hoger abstractieniveau dan van de inrichting van de voorkeurslocatie. Onderscheid dit steeds goed. Schrijf heldere teksten en gebruik duidelijke en leesbare figuren en kaartmateriaal. Besteed speciale aandacht aan een duidelijke samenvatting. Deze moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

Figuur 1 Zoekgebied 380kV-hoogspanningsstation, bron NRD

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de NRD. Ze herhaalt slechts punten die daarin al aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Aanleiding MER

Het bestaande 380kV-hoogspanningsstation Borssele zit na aansluiting van het project 'Net op zee IJmuiden Ver Alpha' vol en heeft geen ruimte meer voor uitbreiding. Om toekomstige initiatieven, zoals waterstofproductie, verduurzaming van de industrie en het project 'Net op zee Nederwiek 1' mogelijk te maken is een nieuw 380kV-hoogspanningsstation nodig. Voor de realisatie van het hoogspanningsstation is een projectbesluit nodig. Voor het project moet beoordeeld worden of een MER nodig is. Initiatiefnemer, TenneT TSO B.V., en bevoegd gezag kiezen ervoor om deze over te slaan en gaan een project-MER opstellen. De ministers voor Klimaat en Energie (ministerie van Economische Zaken en Klimaat) en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) zijn bevoegd gezag.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen

milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag, de ministers voor Klimaat en Energie en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, besluit over het project.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3700 op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Achtergrond, doel en besluiten

Achtergrond en doel

De bouw van het hoogspanningsstation is opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). In de Verkenning aanlanding wind op zee⁴ zijn mogelijke aanlandingslocaties onderzocht. Het Sloegebied bij Borssele kwam daaruit als kansrijk naar voren.

Beschrijf in het MER:

- De context en voorgeschiedenis van het project. Geef hiertoe een overzicht van de energieprojecten die al lopen en geef aan waarover al besloten is en welke ontwikkelingen er nog zijn te verwachten. Laat schematisch zien hoe de uitrol van offshore windparken en aansluitingen op het hoogspanningsnet plaatsvindt.
- Het doel van het project en de onderbouwing van de geplande capaciteit. Geef ook aan wat de consequenties zijn als het project niet zou worden uitgevoerd. Benoem verder de capaciteit van het huidige hoogspanningsstation Borssele en hoeveel, daarvan bezet is. Geef tot slot aan hoeveel capaciteit er nodig is voor niet alleen Nederwiek 1⁵, maar ook voor andere nieuwe ontwikkelingen. Betrek daarin ook de te verwachten nieuwe kerncentrales en de voorziene verbinding met Zeeuws-Vlaanderen.
- De milieuoverwegingen die een rol hebben gespeeld bij de keuze voor het Sloegebied?⁶

Beleidskader

Laat zien aan welke wetten, regels en beleidsafspraken het hoogspanningsstation en de aansluitingen moeten voldoen. Geef concreet aan welke belangrijke randvoorwaarden uit dat kader voortvloeien en hoe het project daaraan kan voldoen.

Besluitvorming

Geef een overzicht op van de te nemen besluit(en) voor dit project. Vermeld ook de globale planning. Beschrijf welke besluitvorming nog moet plaatsvinden, nadat over het hoogspanningsstation is besloten.

---

⁴ Klik [hier](#) voor de Verkenning.

⁵ Klik [hier](#) voor de informatie over Nederwiek 1.

⁶ Zie ook [de adviezen](#) van de Commissie Verkenning aanlandig windenergie op zee, project 3350.

3 Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Van voornemen naar voorkeursalternatief

Om te komen tot een voorkeursalternatief doorloopt het project een proces van trechtering van grof (zoeken van de locatie) naar fijn (inrichting van de gekozen locatie). Het MER moet een heldere, navolgbare beschrijving bevatten van:

- de eerder gemaakte afwegingen en keuzes;
- de keuzes die gedurende het trechteringsproces worden gemaakt om van vier locaties naar één locatie te komen en vervolgens naar één voorkeursinrichting.

Maak steeds inzichtelijk hoe de onderzoeksinformatie in iedere fase leidt tot de volgende stap en hoe deze is gewogen.

In paragrafen 3.2 en 3.3 is dit verder uitgewerkt en zijn adviezen per processtap opgenomen. Dit volgt dezelfde opbouw als de stappen uit de NRD.

3.2 Al doorlopen stappen zichtbaar maken

Stap 1: bepalen zoekgebied

De NRD geeft aan dat als zoekgebied is gekozen voor het Sloegebied. Geef in het MER aan welke milieuoverwegingen hierbij een rol hebben gespeeld.

Stap 2: bepalen locatie- en tracé-opties

Binnen het zoekgebied zijn negen opties binnen het zoekgebied naar voren gekomen, zo staat in de NRD. Drie opties hiervan zijn aangedragen door TenneT en zes komen uit het participatieproces met belanghebbenden. De NRD geeft een aantal criteria waar de locaties aan moeten voldoen. Neem deze criteria op in het MER en motiveer expliciet in hoeverre daarbij ook milieuoverwegingen zijn gebruikt en zo ja welke. Beschrijf verder hoe de gestelde doelen de keuze en de afbakening van de alternatieven hebben bepaald.

Stap 3 en 4: analyse locatie- en tracé-alternatieven

Na beoordeling zijn er van deze negen opties vier overgebleven. Neem deze motivering over in het MER, verdiep deze en vat daarbij duidelijk samen waarom locaties zijn afgevallen.

3.3 Nog te doorlopen proces

Stap 5: MER fase 1, uitwerking van de locatie- en tracéopties

Geef in stap 5 een globale beschrijving van de inrichting van het terrein inclusief de tracés, voor zover dit vanuit milieuthema's onderscheidend kan zijn voor de locatie- en tracékeuze. Een voorbeeld: het kan zijn dat er op de ene locatie bestaande bovengrondse leidingen verdwijnen, terwijl er op een andere locatie juist over een langere afstand leidingen moeten worden aangelegd. Ook kan de stikstofdepositie voor de ene locatie kleiner zijn dan voor een andere. Ondersteun de beschrijving met duidelijk kaartmateriaal.

De Commissie ziet als onderscheidende milieuthema's voor de locatiekeuze: landschap, gezondheid (laagfrequent geluid in aanleg- en gebruiksfase en magneetvelden in de gebruiksfase), externe veiligheid (risico's), ruimtegebruik en effecten op natuur. Ten aanzien van natuur is het belangrijk om al vroegtijdig te weten of het project leidt tot extra depositie op Natura 2000-gebieden en er daarmee problemen in de realisatie kunnen optreden en wat dit betekent voor de uitvoerbaarheid. Voer daarom in deze fase al Aerijs-berekeningen en geef aan wat dit betekent voor de haalbaarheid van de verschillende locaties.

Ga bij de beschrijving ook in op mogelijke mitigerende maatregelen, als het toepassen daarvan tot een andere locatiekeuze zou kunnen leiden.

Stap 6 en 7: integrale effectenanalyse en bepaling voorlopig voorkeursalternatief

De NRD geeft aan dat in stap 6 van het MER de milieueffecten en in stap 7 andere consequenties, zoals voor de totale projectkosten, worden beschreven. Presenteer de milieubeoordeling en -afweging afzonderlijk van de integrale afweging, zodat daarmee het milieubelang volwaardig kan meewegen in de besluitvorming.

Geef concreet aan hoe milieugevolgen meewegen bij het bepalen van het voorkeursalternatief. Geef tot slot aan welke status dit besluit over het voorlopige voorkeursalternatief heeft.

Stap 8, 9 en 10: MER fase 2, inpassingsvarianten

Geef een uitgebreide beschrijving (onder andere met (foto)visualisaties) van het beoogde hoogspanningsstation en de kabeltracés. Het gaat zowel om de tracés vanuit het converterstation naar het hoogspanningsstation als naar de aansluiting op het 380 kV tracé naar Rilland. Maak hierbij onderscheid tussen de aanleg- en gebruiksfase.

Werk de voorgenomen activiteit en alternatieven verder uit met heldere beschrijvingen van de installatie en de werking ervan. Gebruik hierbij duidelijke kaarten met eenduidige en leesbare legenda's, plattegronden, schema's en tekeningen van de verschillende onderdelen van alle installaties.

Bij het uitwerken van de voorkeurslocatie en het bijbehorende tracé kan mogelijk nog geschoven worden binnen de gekozen locatie. Onderzoek wat de meest geschikte positionering is. Ga verder na in hoeverre geconstateerde milieueffecten (zie hoofdstuk 4 van dit advies) met varianten en mitigerende maatregelen verder te beperken zijn. Denk hierbij vooral aan:

- optimale inpassing in het landschap;
- optimaal materiaalgebruik;
- minimaal grondverzet;
- maatregelen om eventuele geluidhinder in de gebruiksfase te verminderen;
- optimale afstanden van magneetvelden en andere hinderbronnen tot woonbebouwing.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij de beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover al is besloten.

Er zijn vele ontwikkelingen in de inrichting van het landelijk gebied gaande, bijvoorbeeld in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hierover is nog niet besloten en dit hoort strikt genomen dan ook niet bij de autonome ontwikkelingen. Echter, het hoogspanningsleidingstracé loopt door het landelijk gebied en er ligt één van de mogelijke locaties in landbouwgebied ligt. De Commissie beveelt aan wel al om op deze ontwikkelingen te anticiperen en de mogelijke ontwikkelingen voor deze regio in het MER te beschouwen en aan te geven in hoeverre er gevolgen voor het project te verwachten zijn.

4.2 Effectbepaling

Onderbouw de keuze van de rekenregels, modellen en van de gegevens waarmee in de verschillende stappen de gevolgen van het project/plan in de verschillende stappen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling.

Vertaal dit waar mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven op verschillende abstractieniveaus van de locatie- en tracé-alternatieven en de inrichtingsvarianten van het voorkeursalternatief. Doel van de vergelijking is om te laten zien in hoeverre de alternatieven verschillende effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid en -wetgeving.

Beschrijf de effecten die zowel in de aanleg- als in de gebruiksfase optreden.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

Effecten kunnen negatief of positief zijn. Beschrijf positieve effecten (zoals het verdwijnen van bestaande leidingen) los van negatieve effecten Dit voorkomt het tegen elkaar wegstrepen van effecten. Neem dit ook in de samenvatting van het MER op.

De Commissie kan zich vinden in het beoordelingskader uit de NRD. Op een aantal onderwerpen geeft ze hieronder aanvullende adviezen.

4.3 Visualisaties van landschappelijke effecten

Het hoogspanningsstation en de boven- en ondergrondse hoogspannings-verbindingen hebben effect op het landschap en de beleving ervan. Afhankelijk van de zomer- of wintersituatie en de mate van landschappelijke inpassing zijn de installatie, de masten en kabels meer of minder zichtbaar.

Maak voor de locatie- en tracékeuze en voor de definitieve inrichting van het voorkeursalternatief meerdere fotorealistische 3D visualisaties en neem de landschappelijke inpassing hierin mee. Varieer daarbij in afstand tot de kabeltracés en het station en kies met name de plekken waar het landschappelijk effect waarschijnlijk het grootst is. Maak in ieder geval een visualisatie vanuit de nabijgelegen wegen de woonbebouwing en op plekken waar veel mensen (bewoners en recreanten) komen. Op deze manier krijgen belanghebbenden en besluitvormers een goed beeld van de transformatie en de mate van zichtbaarheid.

Maak duidelijk wat de rol en status is van het in de NRD genoemde natuurcompensatieplan. Geef aan in hoeverre dit effect heeft op de locatiekeuze en maak dit dan ook met visualisaties duidelijk. Maak ook duidelijk hoe dit compensatieplan wordt geborgd.

In een enkel alternatief zullen er ook masten en kabels uit het landschap verdwijnen. Overweeg om een overzicht op te nemen van het aantal masten dat nieuw is en het aantal dat juist verdwijnt. Het is belangrijk om ook dit in beeld te hebben om de negatieve en positieve landschapseffecten goed te kunnen beoordelen.

4.4 Natuur

Natuurwaarden in en rondom het Sloegebied

Om een goede basis voor de informatie voor natuur in het MER op te nemen, is het noodzakelijk om een globale omgevingsanalyse van het studiegebied te maken. Dit geeft een algemeen beeld van de natuurwaarden in het gebied, de verschillende leefgebieden en vliegroutes en de aanwezige soortgroepen in het studiegebied. Maak hierbij onderscheid in deelgebieden met een verschillend karakter zoals het gebied net ten oosten van het Sloegebied en de natuur in het gebied zelf. Geef de waardevolle gebiedsdelen op een kaart aan.

Geef aan voor welke bijzondere en/of beschermde soorten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Ga specifiek in op aantallen vogelslachtoffers.

Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen. Beschrijf het al opgestelde Compensatieplan, en onderzoek hoe dit kan worden aangepast en verfijnd.

Beschermde soorten

Beschrijf welke door de Wet natuurbescherming beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en hoe ze (wettelijk) beschermd zijn. Ga in op de mogelijke gevolgen van het hoogspanningsstation voor deze beschermde soorten en bepaal

of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef als verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan in hoeverre de staat van instandhouding van de betreffende soort verslechtert. Beschrijf mogelijke en/of nodige mitigerende en/of compenserende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te verminderen.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe en het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) (onder meer Weelhoek of Welzinge en Schorerpolder). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben voor een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking).

Stikstofdepositie is een belangrijke oorzaak voor de achteruitgang van de biodiversiteit in Nederland. Beschrijf de gevolgen van de vermestende en verzurende deposities tijdens de bouwfase op Natura 2000-gebied. Voer in de eerste fase van het MER Aerijs-berekeningen uit voor de vier locaties en later voor het Voorkeursalternatief.

Indien significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, zal een Passende beoordeling moeten worden opgesteld. De Commissie adviseert in dat geval om deze op te nemen in het MER, zodat alle milieu-informatie over het plan of project bij elkaar staat. Onderzoek in de Passende beoordeling of het zeker is dat het voornemen de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. In de Passende beoordeling mogen bij deze beoordeling mitigerende maatregelen worden meegenomen. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen door kan gaan als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke waarden niet worden aangetast, of dat de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen.⁷

4.5 Gezondheid

Gezondheidseffecten door magneetvelden van de 380 kV kabels zijn niet uit te sluiten. De Commissie kan zich dan ook vinden in het onderzoek uit het Beoordelingskader naar magneetvelden en gezondheid.

4.6 Geluid

Laagfrequent geluid is geluid in het frequentiegebied tot circa 100 Hz. Laagfrequent geluid kenmerkt zich onder andere door de lage demping in de overdracht van de bron (zoals de schoorstenen van zeeschepen) naar de ontvangers. Ga voor de gebruiksfase specifiek in op mogelijke emissies en immissies van laagfrequent geluid. Breng in de eerste fase van het MER per locatie en op hoofdlijnen in beeld of aanvullende maatregelen wenselijk en mogelijk zijn (denk hierbij aan een grondwal). Geef hiervan het effect aan.

---

⁷ De ADC-toets bestaat op grond van artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming uit de volgende vragen: A: is er een alternatieve oplossing voorhanden? D: dient de activiteit een dwingende reden van groot algemeen belang? C: zijn compenserende maatregelen mogelijk om de gevolgen teniet te doen?

Bepaal de geluidemissie op basis van kentallen. Bereken de geluid-immis­sie met het akoestisch rekenmodel dat ook wordt toegepast voor de bepaling van de langtijd­gemiddelde beoordelingsniveaus. Voor laagfrequent geluid gelden geen wettelijke grenswaarden. Beoordeel daarom de rekenresultaten op basis van richtlijnen, zoals de ‘Ver­cammen– curve’. Deze wordt ook in de jurisprudentie gehanteerd.

4.7 Externe veiligheid

Maak in aanvulling op het beoordelingskader expliciet welke onderwerpen daarin wel en niet worden meegenomen en hoe wordt omgegaan met calamiteiten. Beschrijf in elk geval:

- De ligging en kenmerken van de risicobron(nen) in de directe omgeving. Ga daarbij ook in op de aard en omvang van de opgeslagen gevaarlijke stoffen, de opslagvoorzieningen, et cetera.
- De ongevalsscenario’s die buiten het hoogspanningsstation gevaar kunnen opleveren en die relevant zijn voor het rampenbestrijdingsplan. Voor windmolens is de Handreiking risicozonering windturbines⁸ van belang.
- Maatregelen die de kans op deze ongevallen verkleinen en de gevolgen ervan beperken.
- De invloed van het project op evacuatieplannen in het kader van de bestaande en mogelijk nieuwe kerncentrales.

4.8 Klimaatadaptatie

Kijk vanuit een klimaatstresstest naar consequenties van extreme neerslag, droogte, hitte en overstroming voor het hoogspanningsstation. In dit gebied speelt vooral het risico op overstroming (alle locaties liggen achter dezelfde primaire waterkering). Geef aan in hoeverre de locaties gevoelig zijn voor bodemdaling in relatie tot de hoogteligging ervan. Dit levert ook input op voor een klimaat-robust ontwerp van het 380 kV-station.

5 Overige onderwerpen

Leemten in milieu-informatie, evaluatie en monitoring

Laat zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie is door gebrek aan gegevens en waarvoor de effectschattingen erg onzeker zijn. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld. Als er informatie nog onbekend is die zo belangrijk is voor de besluitvorming dat de uitvoering van het project onzeker wordt, geef dan in het MER al een (aanzet voor) een monitoringprogramma en geef aan hoe dit zal worden gebruikt.

---

⁸ Handreiking risicozonering windturbines, HRW2020, Rijkswaterstaat Water, Verkeer & Leefomgeving, 20 mei 2020.

Vorm en presentatie

De navolgbaarheid verdient door de vele besluitvormingsstappen speciale aandacht. Leg steeds goed uit hoe keuzes zijn gemaakt en waarom. Geef daarbij bijzondere aandacht aan de vergelijking van de alternatieven en varianten in de verschillende fases. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten met heldere uitleg en legenda. Zorg voor:

- een zo beknopt mogelijk MER (voor beide fases), onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- recent en goed leesbaar kaartmateriaal met een duidelijke legenda;
- een goede samenvatting. Dit is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Eric van der Aa

ing. Robert van Bommel

dr. Theo Fens

drs. Tjeerd Gorter (secretaris)

drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Projectbesluit

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Dit besluit is niet direct m.e.r.-plichtig. De Ministers kiezen er voor de m.e.r.-procedure te doorlopen.

Bevoegd gezag besluit(en)

De Ministeries van Economische Zaken en Klimaat en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Initiatiefnemer besluit

TenneT TSO B.V.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3700](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

